

İyiliğin reklamı, fakirin mahcubiyeti

Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا
أَذَى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

“Mallarını Allah yolunda harca yııp da ardından başa kakma (men) ve eziyet (eza) getirmeyenlerin mükâfatı Rableri katındadır. Onlar için korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.” (Bakara, 2/262)

Bu ayet-i kerime sadakanın yalnızca mal vermekten ibaret olmadığını, aynı zamanda yüksek bir ahlâk ve incelik gerektirdiğini öğretir. Kur’ân, infak eden kimsenin verdiği iyiliğin ardından **minnet ederek başa kakmasını** veya **söz, tavır ya da ima ile karşı tarafı incitmesini** yasaklamaktadır. Çünkü yapılan iyiliğin ardından gelen bir başa kakma veya kalp kırıcı bir davranış, o iyiliğin sevabını zedeleyebilir.

Tefsir âlimlerinden **İbni Zeyd** bu ayetin manasını açıklarken çok ince bir ahlâk ölçüsü ortaya koymuştur. O şöyle buyurur:

“Allah-u Teâlâ rızası için para verdiğin adama, vereceğin selâmın ona borcunu hatırlatacağını ve bu yüzden ona ağır geleceğini anlarsan, onu utandırmamak için kendisine selâm bile verme.”

Bu söz, Kur’ân’ın infak ahlâkını ne kadar ince bir seviyeye çıkardığını göstermektedir. Çünkü bazen insan iyiliğini açıkça söylemez; fakat bir bakış, bir tavır veya bir davranış bile karşı tarafa yapılan yardımı hatırlatabilir ve onu mahcup edebilir. Böyle bir durumda yapılması gereken şey, yardım edilen kimsenin izzetini korumak ve kalbini incitmemektir.

Demek ki gerçek infak; yalnızca mal vermek değil, aynı zamanda **kalpleri kırmamak, fakirin onurunu korumak ve yapılan iyiliği tamamen Allah rızası için yapmaktır.** Kur’ân’ın öğrettiği infak ahlâkı, yardım edilen kimsenin gönlünü incitmeyecek kadar ince, onu utandırmayacak kadar zarif bir ahlâktır. Bu sebeple sadakanın kemali, sadece vermekte değil; verdikten sonra **başa kakmamak ve eziyet etmemektedir.**

Bugün bu ayetin manasına günümüzden baktığımızda çok ibretli bir durumla karşılaşyoruz.

Günümüzde yardım faaliyetleri bazen **iyiliğin ruhuna aykırı bir şekilde** sergilenebiliyor. Özellikle yardım dağıtımı sırasında fakirlerin evlerine gidilmesi, o anların fotoğraf ve videolarla kaydedilmesi, ardından bunların sosyal medyada paylaşılması ciddi bir ahlâkî problem doğurabiliyor.

Çünkü fakir insanın en hassas noktası **izzetidir**. Bir kimsenin muhtaç olduğunu bütün insanlara göstermek, onun kapısında yardım verirken fotoğraf çektirmek veya yardım anını teşhir etmek, çoğu zaman farkında olunmadan bir **“eza”** hâline dönüşebilir. Yardım eden kişi bunu belki reklam, tanıtım veya teşvik niyetiyle yapabilir; fakat yardım edilen kişi açısından bu durum **mahcubiyet, kırgınlık ve incinme** sebebi olabilir.